

Kontokki

Kontokki kk

Kontokin kylän historiasta kerätty

Muistitiedon mukaan Kontokkijärven rantojen ensimmäiset eläjät olivat olleet lappalaisia. Kun lappalainen väistyi karjalaisen tieltä, hän upotti Kontokkijärveen oksikkaan kuusen pilatakseen apajat.

Mikään vanha karjalankylä Kontikki ei ollut, ei ainakaan niiden tietojen mukaan, jotka Rafael Engelberg pani Kontokissa muistiin 1909. Muuan Petroff-niminen kontokkilainen oli kertonut Engelbergille: >> Ensimmäinen asukas on tänne tullut Piismalahesta noin 1800 tienoilla; toinen Teyriniemestä ja kolmas Kivijärvestä Suomussalmen rajalta. Noin 60:ssa vuodessa on Kontokki kasvanut kolmesta talosta 40-taloiseksi kyläksi.>>

Toinen kontokkilainen, Riiko Ievanen, muisteli Engelbergille, että Kontokissa oli ollut >>ennen varassotaa yksi talo, jonka sitten varassota hävitti. Siitä jäi vain yksi tyttö, jolle sitten tuli mies Kivijärvestä kotivävyksi. Yleensä ovat Kontokin talot nuoria, aivan muistinaikaisia.>> Vielä Riiko oli maininnut: Meiän äiti kun tuli, oli 4 taloa, nyt on vähilleen 40.>> ¹

v.1762 Kontokki on merkitty vuoden 1762 Repolan hallintopitäjän kyläluetteloon uudiskyläksi. ²

v.1679 Valvontakirjoissa mainitaan Kontokki. Vuonna 1679 Kontokin kylän kolmessa talossa asui kuusi aikuista miestä. (Mies puolisia asukkaita oli 8). ³

Länsi-Vienan väestön on oletettava supistuneen joskus vuosien 1679-1720 välisenä aikana lähes olemattomiin. 1720-luvulla alueella asui enää murto-osa sen kantaväestöstä, so. ennen vuotta 1679 Länsi-Vienaanuudisasukkaina saapuneiden sukujen jälkeläisiä. ⁴

v.1707-v.1726 Kontokissa mies puolisia asukkaita ei ollut. ⁵

v.1717 Vuosilta 1717 ja 1720 säilyneistä Paltamon ja Sotkamon käräjäkirjoista löytyy maininta, että nälänhätä ajoi Kainusta rajan yli Venäjälle satoja ihmisiä. ⁶

v.1718 Todennäköisesti Kontokin vanhin, ennen v. 1679 syntynyt asutus tuhoutui Suuren Pohjolan Sodan aikaisissa vihollisuuksissa. v. 1718 majuri Enbergin johtamat vapaakomppaniat polttivat ja ryöstivät Vienan puolella (Kts. esim. Lauri Kujala, Pohjanmaan puolustus Suuren Pohjolan Sodan aikana. Helsinki 1953, s. 232).Kontokkia ei tosin mainita Enbergin laatimassa poltettujen kylien luettelossa. Oletusta tukee se, että siitä puuttuvat saman retken aikana poltetut Latvajärvi ja Akonlahti”.

v.1720 luvulla olivat autiona myös Akonlahden, Kontokin ja Munankilahden kylät, joissa oli asuttu vielä vuosisadan alkuvuosina. ⁷

v.1723-v.1745 Väestölaskentojen luetteloista Kontokin kylännimi puuttuu.

v.1754 Kontokki sai ensimmäiset asukkaansa (kolme ruokakuntaa, v.1762 kirjurin laatiman asukasluettelon mukaan).

v.1762 Laskennan papereissa on merkintä, että Kontokki on uudiskylä. Kylässä asui tuolloin 3 perhettä (ruokakuntaa).

Kontokki on merkitty vuoden 1762 Repola hallintopitäjän kyläluetteloon uudiskyläksi. Rafael Engelbergin vuonna 1909 tallentaman muistitiedon mukaan kylän ensimmäinen asukas olisi

saapunut Kontokkijärven rannoille *Jyskyjärven Piismalahdesta* noin vuoden 1800 tienoilla, toinen Akonlahden Tetriniemestä ja kolmas Kivijärveltä.⁸

- v.1793 Vuokkiniemen Ijnskin kirkon tiedot Kostomuksen ja Kontokin talonpoikien kirkon toimituksien suorittamisesta. (Ehtoolisella ja syntejään päästämässä) v.1793
Kirkossa ja ehtoolisella käyneet Kontokkilaiset 1793.

Leski Matrona Timofeeva 54 v. hänen lapsi Andron 19 v.
Peotr Ivanov 45 v. hänen vaimo Paraskeva 37 v.
heidän lapset: Fevronia 15 v, Matrona 12 v, Irina 10 v ja Jekaterina 5 v.
Peotr Timofeev 34 v. hänen äiti, leski Feodosia 72 v. (Andreevan tytär).
Feodor Ivanov 69 v. hänen vaimo Tatjana 61 v.
heidän lapset: Mosei 34 v. Karp 26 v. Afanasij_21 v. Karpin vaimo Darja 20 v.⁹
v. 1793 Kontokissa 16 ihmistä.

- v.1800 Kontokin kylän asukkaiden sukunimet 1800-luvulla Laukkanen, Karhunen, Ievanen, Petrov ja Sallinen.¹⁰

Rafael Engelbergin vuonna 1909 tallentaman muistitiedon mukaan kylän ensimmäinen asukas olisi saapunut Kontokkijärven rannoille **Jyskyjärven Piismalahdesta noin vuoden 1800 tienoilla, toinen Akonlahden Tetriniemestä ja kolmas Kivijärveltä.**

1800-luvulla kylän suurimpiin kuului suku, joka käytti itsestään venäläistä sukunimeä Petrov. Sn. Ievanen on nähtävästi johdettu ortodoksisesta ristimänimestä Ijeva. Vuonna 1679 kolme Ijevlevin ruokakuntaa asui Luvajärvellä, josta sukua ei enää mainita 1800-luvulla. Engelbergin tallentamaan muistitietoon nojaten Kontokin toisen asukkaan lähtöpaikkakunnasta sopii ajatella että Karhuset olisivat tulleet kylään Akonlahdesta. (*oikea paikka on Vuokinsalmi*) Kontokin Läkkylässä asui 1800-luvun jälkipuoliskolla Laukkasen sukua. 1500-luvulta Laukkasia mainitaan Etelä-Karjalasta ja Savosta, seuraavalta vuosisadalta nimestä on merkintöjä myös Pohjois-Karjalasta ja Pohjois-Pohjanmaan rannikkopitäjistä. Kainuusta Laukkasen ruokakunta mainitaan vuonna 1580; sukunimi puuttuu kuitenkin vuoden 1605 asukasluettelosta. Toistamiseen Laukkasia saapui Kainuuseen 1600-luvun jälkipuoliskolla; vuonna 1695 suku asui Ylisotkamossa, ts. Vienaan ja nimenomaan Kontokin kunnan alueelle johtavan vesiväylän varrella. Keynään vuonna 1955 haastattelema Pekka Sallinen (synt. 1880 Kontokin kylässä) muisti isoisänsä olleen kotoisin Tohmajärveltä. Tohmajärven 1500-1600 luvun asukasluetteloista ei löydy sukunimeä Sallinen. Sen sijaan ko. sukunimi mainitaan 1630-Ilomantsista ja Liperistä. Mikäli muistitieto pitää paikkansa myös suvun kantaisän tuloajan suhteen, hänen sopii ajatella saapuneen Kontokkiin joskus 1800-luvun alkupuolella. Ei kuitenkaan voida kokonaan sulkea pois mahdollisuutta, että Kontokin Salliset olisivat sukua Akonlahdella ja Miinoassa 1670-luvulla asuneelle Salejevin suvulle.¹¹

- v.1837 Kun Lönnrot seitsemännellä matkallaan kulki kesällä 1837 Kostamuksesta Luvajärvelle, hän yöpyi Kontokissa, joka oli tasan puolimatkassa (15 virstaa Kostamukseen ja saman verran Luvajärveen). Matkapäiväkirjassaan hän mainitsee, että Kontokissa oli tuolloin 6 taloa.¹²

- v.1841 Kontokissa 6 taloa 18 miestä 16 naista.

- v.1850 Vuonna 1850 oli Kontokissa 57 asukasta ja 5 ruokakuntaa.^{13, 14}

- v.1890 Vuoden 1890 rippikirjassa esiintyvät Kontokin kunnan Kontokin kylän asukkaiden sukunimet ja niiden suomenkieliset vastineet.

Kargujev/Karhunen 3 henkilöä
Ljavkujev/Laukkanen 42 henkilöä
Melentjev/Melentjeff 32 henkilöä
Peksujev/Pöksynen 2 henkilöä
Petrov 24 henkilöä
Sallijev/Sallinen 68 henkilöä
Yhteensä 171 henkilöä.¹⁵

v.1894 Kontokki tuli itsenäiseksi seurakunnaksi

No:9 Luettelosta Argankelin Kemin piirin kirkoista – Kontokin alue v. 1884.

Kirkoista

1. Itsenäisen olemassaolon Kontokin kyläalue sai v. 1893. Alueella on 2 kirkkoa. Pääkirkko Akonlahdessa, rakennettu v. 1888, varat lahjoittanut S-Peterburgin kauppias A. K. Savin, toinen kirkko Kostamuksen kylässä, rakennettu asukkaiden lahjoittamilla varoilla v. 1875 (varat kerätty useilta paikkakunnilta).

2. Molempien paikkakuntien kirkot ovat puiset, yksikerroksisia. Akonlahden kirkko ristin muotoinen, Kostamuksen laivanmuotoinen. Ulkoa kunnostettu, sisältä molemmat vaativat paljon varoja, että voidaan kunnostaa. Kansa on köyhää, ei pysty mitään tekemään varojen puuttuessa.

3 Pyhiä on 2 – Akonlahden kirkko on otettu toimintaan Pyhän Jumalan äidin kunniaksi. Kostamuksessa – Pyhän Nikolain kunniaksi.

4 Kirkon irtaimisto ja kaluste on köyhää. Akonlahden kirkossa on 2 rässää, psalmeja täynnä, 2 kirjaa runoja psalmeista, Pyhiä ikoneja, Akonlahdessa paitsi ikoneja jotka ovat raameissa, on kuudesta kolme. Jumalanpalvelusta varten on Kirkonkirjoja.

5 Maata ei ole omistuksessa

6 Omaisuutta ei ole

7 Keräämisestä tuloja tuli 15 ruplaa 15 kopekkaa, kynttilöiden myymisestä 2 ruplaa

8 Seurakunnalla on tsasouna – Akonlahdessa ja Kontokissa, kynttilöiden myymisestä tulot (kynttilät saadaan keskuskirkolta) lähetetään pääkirkkoon ja kirjataan.

9 Akonlahden kirkko kuuluu Argankelin hengelliseen Konsistoriin, välimatka 860 virstaa, Vuokkiniemen kirkko 80 virstaa, Uhtuan kirkko 100 virstaa, Kostamuksen kirkko 40 virstaa ja Kontokin tsasouna 20 virstaa.

Tsasouneista

1 Akonlahden kylän tsasouna, Pyhän Jumalan äidin nimellä, huonossa kunnossa.

2 Kontokki Pyhän Jumalan ? Iljan, rappiossa. Molemmat tsasounat, rakennukset puiset, rakennettu kylien asukkaiden voimalla. Koristeet ja muu irtaimisto köyhää, riittämätöntä

No: 13 Aikakausilehdestä: – Kemin osaston, Argankelin kristittyjen Belomorskin, Karjalan veljeskunnan istunnosta, mahdollisuudesta tarkasti valikoida Kirkkoherran virkoihin Kontokin seurakuntaan, rajan läheisyyden vuoksi.

7 Kontokin seurakunnan kirkon kirkkoherra Nikolai Odinkovin selonteko 10 ja 25 maaliskuuta, joissa on kirjoitettu seuraavaa: 09.12.1908. minun seurakuntaani tuli siomissioneeri jero munkki Kiprian oman esikuntansa kanssa.

Jumalanpalvelus kirkossa: Kirkonmenot saarna, rukous on venäjän kielellä ja suomen kielellä (sen aikana tunsin itseni hölmöksi, sillä en taida suomen kieltä) Kiprianilla oli uskonnollinen kirja, josta hän luki panihidan, hän myi rukouskirjoja y.m. suomenkielisiä kirjoja, joka antaa valmiin maaperän vallankumouksellisille.

7. 1. Päätetty: Lähettää Karjalan missiakselle Kiprianille jäljennös pappi Nikolai Oginkovin raportista, joka koskee Kipriania.

7. 2 Karjalaisten seurakuntien erikoinen sijainti, niihin kohdistuvat uhkaavat tilanteet, sekä suomalaisten propagandan kohteena oleminen, erikoisesti Kontokin seurakunta, koska se sijaitsee lähellä Suomen rajaa. Ottakaa huomioon ideologinen, moraalinen ja vastuunottamisen kasvatusta, joka koskee pappia sekä kirkkoherroja, jotka pyrkivät virkoihin, että he olisivat parhaita uskonnollisesti ja hengellisesti. Ottaen tämän kaikki huomioon, erikoisesti Kontokin seurakunta, siellä osa asukkaista ei ole läheisiä oikeauskoiselle kirkolle. Siellä on myös vaara, että N. Odinkovin jatkaminen kirkkoherrana ei ole hyödyksi Kontokin seurakunnalle, eikä kouluille vaan tuhoaa kaikki entiset saavutukset, jotka jo on saavutettu kirkkoherra Aleksanderi Menjshikofin aikana. Sekä tuo sinne erimielisyyksiä kirkkovirkailijoiden kesken. Osastomme on pakko pyytää Veljeskunnan neuvostoa siirtämään pappi N. Odinkof Kontokin seurakunnasta toiseen paikkaan, kauemmas Karjalaan, viimeisen hyödyksi.¹⁶

No:12 Kontokin seurakunnan papin H. G. Oginkovin raportista – Kemin alueen Karjalan veljeskunnalle suomalaisten saarnaajien toiminnasta.

18.12.1908. minä kuulin, että seurakunnassa kulkevat ei saarnaajat vain luennoitsijat. Kiirehdin heitä tapaamaan yösiljalle, mutta en onnistunut. Tapasin heidät tiellä, kaksi nuorta poikaa, suomalaisia. Yksi palttoossa, toinen harmaassa takissa, harmaissa housuissa, nahkasaappaissa ja huopakalosseissa. Kädessä hyvään paperiin käärityt kirjat. Kysyin ” mistä?” Helsingforst, vangita en voinut.- Ensimmäinen sypriisi, mikä heillä on päämäärä, en tiedä. Menin heidän perässään yömajalle, kysyin emännältä heidän keskustelusta. Ei ollut mitään saarnoja, vain teen juonti, illallinen, yönvietto ja aamutee. He lähtivät eteenpäin kuin vaeltavat sudet, ja jakoivat ilmaiseksi suomalaisia aapisia, Evankeliumia ja kehoittivat asukkaita olla käymättä kirkossa. Lukien rajoittamalla raamatun kotona. Joulupyhänä minä hankin yhden raamatun, joka on nytkin minulla. 21 pv joulukuuta liturgian jälkeen puhuin ramatuista, ” propagandan” levittäjistä, evangelista karjalan kielellä, jotka olivat kirkon korissa, ja olisi pitänyt jakaa kansalle.

Ylläkirjoittelun suhteen pyydän Karjalan veljeskuntaa, että se antaa minulle tarkat määräykset ”saarnaajien” vastaanotosta, ja varustaa pyhillä ikoneilla ja uskonnollisella kirjallisuudella, myytäväksi ja jaettavaksi ilmaiseksi slaavin ja venäjän kielellä.

Kirkkoherra Odinkoff.¹⁷

Samallinen juoppo oli muuten Akonlahden seuraavakin pappi, josta Iivana Karhunen oli kuullut: Kontokissa oli Iljan päivän praasniekka, jonne kyseinen Akonlahden pappi meni” kirikköh sluusimah” ts. jumalanpalvelusta pitämään. Mutta viina maistui liian hyvältä, pappi joi itsensä humalaan ja nukahti pihalle. Pojat leikkasivat saksilla puolet päätä paljaaksi - papillahan oli pitkät hiukset -, ja pappi ei tiennyt mitään. Kun hän vihdoin heräsi ja huomasi mitä oli tapahtunut, oli hänen leikattava toinenkin puoli päätä paljaaksi, ettei näyttäisi niin pahalta. Tämän tapauksen jälkeen pappi ei enää iljennyt olla Akonlahdessa, vaan lähti pois. Nyt pantiin papiksi vanha ”tieikka” eli lukkari, joka oli Akonlahden karjalaisia (sukujaan Arttemjev).¹⁸

v.1904 Akonlahden papistolta saamani virallisen tilaston mukaan oli Akonlahden seurakuntaan kuuluvien kylien talo- ja asukasluku seuraava: Kontokki 32 taloa, 235 asukasta.¹⁹

No: 10 Poliisipäälikön ilmoitus läänin vanhimmalle huonosta teitten kunnosta Joulukuu v. 1894.

Ajaessani työasioilla Vuokkiniemestä Kostamukseen minä huomasin, että tietä talvi kulkua varten ei ole vielä ollenkaan valmistettu, pitää matkustaa kapeaa kivikkoista tietä, myös järvellä ei näy yhtään merkkiä, sen takia siellä voi yöllä eksyä, ei tiedä missä tie kulkee. Huomaan teitä tällaisesta epäjärjestyksestä, pyydän heti antamaan määräyksen kunnosta tiet, ja toimenpiteistä ilmoittamaan minulle. Myös tie ei ole valmis Kontokin ja Akonlahden välillä, minä olen pyytänyt polkemaan nämä tiet ja ilmoittamaan minulle. Olen monesti pyytänyt sen tekemään (sekä

kirjallisesti että suullisesti), mutta sitä ei ole tehty. Sen takia teidän pitää määrätä, että kaikki määräykset on täytettävä määräaikaan, korjattava kaikki epäkohdat.²⁰

v.1905 Nopeasti siis Kontokki kasvoi. Vuoden 1905 tilastossa esitetään, että Kontokissa, josta oli tullut laaja - alaisen kunnan hallinnollinen keskus, oli 35 taloa ja niissä 230 asukasta.²¹

v.1908 Poliisipäällikkö

No:11 Asiakirjoista Kemin osaston Argankelin kristittyjen Belomorki – karjalan veljeskunnan istunnosta

Veljeskuntaan jäseniksi hyväksytyt Kontokin ja Kostamuksen opettajat 16.11.1908.

Kuultu: Kontokin maatalousopiston opettaja Aleksander Jakovlevitsh Bystrovin 15.10.1908 Hakemus No: 16. (ottamista) hyväksymistä (liittymistä) jäseneksi, ja 4 / Kostamuksen maatalousopiston opettaja Vaseli Smelovin 25.10.1908. Hakemus No: 29 hänen hyväksymistään veljeskunnan jäseneksi.

Tiedonanto: Veljeskunnan jäseneksi voi liittyä täysikäinen molempia sukupuolia oleva henkilö, kristitty (sääntö §6), jäseneksi liittyneeksi luetaan henkilö joka maksaa, vähintään 1 ruplan, jonka on määrännyt veljeskunta, arvonimen mukaan, (sääntö §8). Karjalassa asuvat opistojen ja koulujen oppilaat voivat liittyä varsinaisiksi jäseniksi. Asetuksen mukaisesti (sääntö 10§) he ovat samanvertaisia veljeskunnan jäseniä.

Ilmoitus: Kontokin ja Kostamuksen opettajille, että heidät on hyväksytty Karjalan opistojen opettajina veljeskunnan jäseniksi.²²

v.1917 Lokakuun vallankumouksesta, minkä jälkeen hän vähine tuliaisineen palasi kotiin ja ryhtyi intomielin selvittämään paikalliselle väestölle sosialistisen vallankumouksen aiheuttamia perinpohjaisia mullistuksia. Ensi töikseen hän järjesti kylän lasten opettamisen avaamalla joulukuun ensimmäisenä päivänä 1917 neuvostokoulun.

- Opetus tapahtui venäjän kielellä, mutta opettaja puhui ja selvitti meille myös karjalaksi, muistelee Ivanin silloinen oppilas, Kostamuksessa asuva vanha kontokkilainen *Henrik Sallinen*.

Kalevalassa asuva edellisen naapuri *Heikki Sallinen* puolestaan lisää: - Kun opettaja kysyi meiltä: >>Mitä mieltä olette uskonnon opettamisesta?>> niin oppilaiden mielipiteet hajaantuivat. Toisten mielestä uskontoa ei tarvinnut opettaa, eräät taas pitivät sitä välttämättömänä. Muutamat vetosivat vanhempiensa tahtoon uskonnon opetuksen puolesta. Lopulta kysymys pantiin äänestykseen. Opettaja sai enemmistön puolelleen ja niin me vapauduimme uskonnon opetukselta.

Nuoren opettajan työ keskeytyi maaliskuussa 1918, kun rajakyyliin alkoi tunkeutua Suomen puolelta aseistettuja joukkoja valloittamaan Karjalaa ja katkaisemaan Muurmannin rautatietä Kemin aseman kohdalta. Valkobandiitit murhasivat ja vainosivat neuvostovallan aktivisteja, joihin kuului myös opettaja Ivan Petrov. Siksi hän katosi kuin tina tuhkaan saattaakseen viestin muodostuneesta tilanteesta kihlakunnan keskuksen Kemin kaupunkiin²³

v.1922 Antikaisen punasuomalainen hiihtojoukko ajoi sissit Kontokista ja punaisten pääjoukko tuli Luvajärvelle 1.2.1922, Kostamukseen 2.2., Vuokkiniemelle 4.2. ja Ponkalahteen 5.2. Ponkalahdella Metsäsissirykmentin III pataljoonan 3. komppania jäi kokonaisuudessaan vangiksi, kun muut joukot olivat paenneet ja unohtaneet komppanian nukkumaan. Sissit saivat asemat pystyyn Aijonlahdelle, jonne Kostamukseta Suomeen paenneet sissit tulivat mukaan sotimaan ja torjuivat Antikaisen hiihtijoukon siellä.²⁴

01.02.1922.Neuvostovalta täällä vakintui lopullisesti vasta sitten kun helmikussa 1. päivänä 1922 Toivo Antikaisen suksijoukko vapautti kylän ja sen jälkeen koko tämän rajaseudun valkosuomalaisten miehityksestä. Seuraavana päivänä Kontokkiin saapuivat Luvajärven suunnalta

Punaisen Armeijan suuremmat joukko-osastot. Helmikuun 2. p:nä muodostettiin Kontokin kunnan vallankumouskomitea, jonka puheenjohtajaksi tuli Karjalan seudun sotajoukkojen Poliittisen osaston valtuutettu tov. Kononov, sihteeriksi paikallinen kommunisti, kylän komendantti Ivan Petrov (Jukka Petrov vanh.) ja jäseneksi Iivana Karhunen. Myöhemmin Petrovistä tuli puheenjohtaja. Sitten puolueen Karjalan aluekomitea määräsi hänet Uhtualle perustettavan puoluepiirikomitea sihteeriksi ja sen vuoksi 13. maaliskuuta 1922 hän luovutti puheenjohtajan tehtävät tov. Karille ja matkusti Uhtualle.

Sittemmin kun nimitettävien vallankumouskomiteoiden tilalle ryhdyttiin valitsemaan neuvostoelimiä, Kontokin kyläneuvoston perustava kokous pidettiin 7. syyskuuta 1922. Puheenjohtajaksi valittiin yksimielisesti Feodor Petrov Kontokista, jäseniksi Simo Ivanov Vonkajärveltä ja Matti Petrov Kontokista. Samassa kokouksessa edustajiksi kunnan toimeenpanevan komitean perustavaan kokoukseen valittiin yksimielisesti Mikko Lähdekunnas, Agei Artemjev ja Ilja Pöksynen (kaikki 20 äänellä). Kontokin kunnan edustajakokous pidettiin 8. päivänä syyskuuta. Täysivaltaisia edustajia oli 15. Puheenjohtajana kokouksessa toimi M. Lähdekunnas ja sihteerinä William Sahi. Toimeenpanevaan komiteaan tulivat valituksi Jukka Petrov (15 äänellä) puheenjohtajaksi sillä huomautuksella, että >>ellei hän pääse tehtävänsä, niin tulee tov. Lyytinen hänen sijaan>>, Mikko Lähdekunnas (14 äänellä), Iivana Karhunen (10 äänellä) ja Hermanni Lyytinen (5 äänellä). Edustajiksi piirikokoukseen valittiin Ivan Petrov ja Hermanni Lyytinen (molemmat 14 äänellä). Siitä alkoi alkoi neuvostojen täysivaltainen toiminta Kontokin kunnassa.

Kommunistisen puolueen perusjärjestö Kontokissa perustettiin noin kuukautta myöhemmin. Sen perustava kokous pidettiin 14. lokakuuta 1922. Pöytäkirjan mukaan kokouksen avasi H. Lyytinen, ja sihteerinä toimi W. Sahi. Heidän lisäksi kokouksessa olivat Mikko Lähdekunnas ja Juhana Markus. Lyytinen selosti puolujärjestön merkitystä Kontokissa. Asia merkittiin kuulluksi ja päätettiin valita toimikunta ja solun sihteerit. Toimikuntaan tulivat valituksi H. Lyytinen, M. Lähdekunnas ja W. Sahi. Sihteeriksi valittiin W. Sahi. Kokouksia päätettiin pitää kerran viikossa. H. Lyytinen esitti, että ruvettaisiin valmistamaan ohjelmaa vallankumousjuhlaan, joka on 6.-7. marraskuuta. Päätettiin, että toimikunta rupeaa hankkimaan ohjelmaa juhlaan sekä ehdottaa venäläisille tovereille yhteistä juhlanviettoa

Mielenkiintoinen on tuossa juhlassa 7. marraskuuta 1922 (saapuvilla oli 200 henkeä) hyväksytty ponsilause, jonka esitän tässä sellaisenaan: >>Me Kontokin kunnan karjalaiset työläiset ja talonpojat viettäessämme VSNF Tasavallan 5-vuotismuistojuhlaa tunnemme olevamme VSNF Tasavallan ja KTK (Karjalan Työkansan Kommuuni) kommuunin kansalaisia.²⁵

No:23 Kontokin alueen asukkaiden yhteisen kokouksen päätöslauselma taistella Neuvostovallan vahvistamisen puolesta. 21.04.1922

Me karjalaiset talonpojat 21.04.1922. Kontokissa yksimielisesti päätimme nousta taistelemaan meidän riistäjien asemaa vastaan. Alkaa avain taistelu talonpoikien ja työntekijöiden vallan vahvistamiseksi, tuhota kaikki kansanomaisuuden ryövärit. Seisomme vahvoina meidän vihollisiamme vastaan.

Rajan takana yhä käydään kavalaa agitaatiota. Annamme ilmi jokaisen Neuvosto-Karjalan vihollisen, yhteisin voimin kohennamme taloutemme.

Puheenjohtaja Karhunen

Sihteerit Parrinen

No:24 Kontokin kylän asukkaan S. V. Petrovin pyyntö Uhtuan vallankumouskomitealle, korvauksesta hänen talon käytöstä vallankumouskomitean alaisena 04.07.1922.

Minä omistan talon Kontokin kylässä. Talossa on kuusi isoa lämmintä huonetta, kolme kylmää varastoa, jossa on säilytettävänä ruokatavaraa y.m. kaksi ylös vievää käytävää. Myös kaksikerroksinen kauppa, jossa on säilössä yhteiskunnan jauhoja, myös erilaista ruokatavaraa tuotu

myytäväksi. Talon omistajan täytyy näiden tavaroiden keskellä myös pitää puhtautta, sekä siivota ulkona roskat ja kaikki muu lika ja pitää talo puhtaana.

Yllä mainittu rakennus ja kauppa on otettu Kontokin vallankumouskomitean haltuun 01.02.1922. Minä en ole saanut mitään hyötyä viime aikana siitä huoneistosta Minä, talonomistaja, olen jo vanha, työtä en voi tehdä. Perheessä on 8 henkilöä, kaikki työkyvyttömiä. Vaimoni on pääsymättömässä tilassa. Viimeisessä yllämainitussa minua koskevassa asiassa, minä pyydän kunniallisesti, nöyrästi teitä Uhtuan vallankumouskomitea, myöntämään minulle jonkunlainen todistus, minulta pois otetuista rakennuksista.

P.s. Maksu ruokatavaroina, elämämme on kriitisessä tilassa. Pyydän älkää jättäkö ilman vastausta Allekirjoitus - kansalainen

S. V. Petrov

4 pv heinäkuuta 1922. ²⁶

No:22 Kontokin alueen vallankumous komitean puheenjohtajan kirje alueen kurjasta tilasta

En ymmärrä miten me rupeamme elämään, kun ei ole ketään virkailijoita, erikoisesti nyt kun kaikki sotilaat ovat poistuneet rajakylästä eikä kukaan uskalla toimia. Esim. Akonlahden kylään ei kukaan halua jäädä, sillä sinne on hyökätty pari kertaa ja vangitut on viety Suomeen. On murhattu Eku Nikutjeff, Ageja Artemjeff ja Mikko Bogdanoff pääsivät karkuun. Sen jälkeen, sanotaan, on ollut hiljaista, minä en ole siitä varma

Minulta loppui jauhot, emme ole tietoisia, saammeko vielä, haluan saada vastauksen. Täällä Kontokin kihlakunnassa kärsii 400-500 henkilöä, enkä yhdellekään voi vastata

Nyt alueellamme asuu 1073 henkilöä, ja sillä kun tämä on raja aluetta, kaikki on viety rajan taakse, erikoisesti ruokatavarat. Parhaimmat hevoset, myös nuoremmat työntekijät.

Minun luona on nyt Akonlahden, Vuokinsalmen ja Kostamuksen valtuutetut. Näissä kylissä on kauhea nälänhätä, eikä voi mitenkään auttaa, ei ole riittävää määrää jauhoja. Antakaa tarkka kirjallinen vastaus ja ohjeet pikaisesta avunannosta.

Jos teillä olisi joku, joka suostuisi tänne tulemaan kirjuriksi, sillä täällä on paljon töitä, mutta tekijöitä ei ole. Minä en voi olla vastuussa kaikesta, en ehdi, vielä kun toverit eivät eivät ollenkaan auta minua, vaan valittavat ja moittivat minua, että ei ole tupakkia. Määräyksiä ei missään noudateta, enkä minä ehdi joka paikkaan.

Alueen vallankumouskomitean puheenjohtaja

Vuonna 1922 Hermanni Lyytinen sai puoluekomennuksen Karjalaan Uhtualle, josta hänet lähetettiin piirimme eteläisimmän Kontokin kunnan revkomin (vallankumouskomitean) puheenjohtajaksi. Myöhemmin revkom muuttui kunnanneuvoston toimeenpanevaksi komiteaksi. Kontokin kuntaa Hermanni Lyytinen johti vuoteen 1925. Tuon ajan kontokkilaiset muistelevat hyvällä tarmokasta, rehellistä, työteliästä kunnanjohtajaa. ²⁷

v.1924 N:o 26 Uhtuan piirin neuvoston kokoontuminen: sosiaalinen, taloudellinen ja poliittinen toiminta alueella 01.10.1924.

Kontokin edustajien esiintyminen puheineen.

Puhui: Lyytinen - Lokakuussa

v. 1923 ensimmäisen kerran valittiin ja muodostettiin kyläneuvosto ja siitä lähtien se toimi. Neuvoston jäseninä oli sellaisia, jotka eivät voineet toimia (tehdä työtä). Myöhemmin neuvoston koko pieneri viidestä henkilöstä kahteen.

Meidän alueella on 350 henkilöä, joista koululaisia vain 50, kouluja kaksi. Opettajien tiedot ovat heikkoja, eivätkä pysty opettamaan koululaisia suunnitellun ohjelman mukaan. Osittain koulua korjataan, varojen puutteen takia ei saada hyvään kuntoon. Alueen väkiluku on 1784 henkilöä, syntynyt 24 tyttöä ja 6 poikaa, kaikkiaan 30 lasta, kuollut 25 henkeä. Avioliitoja solmittu 8, eronneita 1. Avustusta annettu jauhoina 426 puutaa. Talonpoikien avunannon neuvosto muodostettu

joka kylässä, työ sujuu heikosti, ei ole varaa auttaa. Teiden korjaustöistä (kunnostuksesta) maksettu 99 puutaa jauhoja. Maatalousosaston työ on heikkoa. Siemeniä saatu 1990 puutaa, vilja hyvä laatuista, ei sovi ruokaviljaksi. Terveystieteillä asiat ovat tyydyttävät, sairaus epidemioita ei ole ollut. Sairaala ei ole, eikä terveyden ja sairaanhoitajan. Postinkuljetus järjestetty huonosti, sillä asiointien käsittely viivästyy. Pakolaisia palannut 70 henkilöä. Asuttuja taloja 269, hevosia 116, viime vuonna 68. Puhuja pyysi paperitöiden vähentämistä.

J. Ussenius.

Puhemiehistö Forsten, Motkof ja Nikitin.²⁸

v.1926 Uhtuan piiri, Uhtuan kylä
(1926)

Kontokin kyläneuvosto, Kontokki (v.1926)

Kontokki kylä

253. Vuonna 1926 Kontokin kylässä oli taloja 23 + 4, miehiä 48 ja naisia 81, yhteensä 129 henkilöä. Heistä oli karjalaisia 116 henkilöä ja suomalaisia 13.²⁹

Kylän keskellä olivat: ”Riiionniemi” (Ristonniemi) aivan niemen kärjessä jossa oli asunut Riiko (Grigorij) Laukkanen, Kontokin suurin taloryhmä oli rannalla yläpuolella ”yläreäty” eli Läykkylä ja alapuolella ”alareäty” eli Mäkkälä, ”Sallinpeässä” asuivat Salliset.

Kontokin kylään kuului myös lähialueen talot joita olivat: Kontuvaara, Lepikkö, Polvisenniemi, Simananvaara ja Teronpuoli.

Kontokki, Kontuvaara

254. Vuonna 1926 Kontokin Kontuvaarassa oli taloja 9 + 1, miehiä 18 ja naisia 29, yhteensä 47 henkilöä. Kaikki olivat karjalaisia.³⁰

Kontokki, Lepikkö

255. Vuonna 1926 Kontokin Lepikössä oli 1 talo, miehiä 3 ja naisia 4, yhteensä 7 henkilöä. Kaikki olivat karjalaisia.³¹

Kontokki, Polvisenniemi

256. Vuonna 1926 Kontokin Polvisenniemessä oli 1 talo, miehiä 1 ja naisia 3, yhteensä 4 henkilöä. Kaikki olivat karjalaisia.³²

Kontokki, Teronpuoli

257. Vuonna 1926 Kontokin Teronpuolella oli taloja 5, miehiä 17 ja naisia 15, yhteensä 32 henkilöä. Kaikki olivat karjalaisia.³³

Kontokki, Simananvaara

258. Vuonna 1926 Kontokin Simananvaarassa oli 1 talo, miehiä 1 ja naisia 2, yhteensä 3 henkilöä. Kaikki olivat karjalaisia.³⁴

v.1927 Ensimmäinen radio tuli kylälle 1927. Se oli vielä suurempi ihmetyksen aihe. Radiossa kun ei ollut johtoaakaan, mikä olisi ääntä kuljettanut. Ensimmäinen vastaanotin tuli kerhotaloon. Ennen sisälle menemistä lähetettiin kaksi uskottua miestä tarkastamaan talo. Pelättiin nimittäin, että joku oli piiloutunut laitteen sisään.³⁵

Taikausko eli Jukka Petrovin mukaan Kontokissa voimakkaana. Esimerkiksi puhelinten tulo 1920-luvun puolivälin tienoilla herätti kansan keskuudessa pelkoa. Uskottiin, että itse piru tuo ääntä

johtoja pitkin. Kukaan ei suostunut ottamaan puhelinlankoja taloonsa. Puhelin huomattiin kuitenkin pian mukavaksi välineeksi. Taikausko ei kuitenkaan niin vaan hellittänyt. Kerrottiinpa kylällä tarina, että eräs poika yritti lähettää rikki menneet kengät korjattavaksi lankoja pitkin.³⁶

No: 27 Tervehdyskirje Kontokin alueen toimeenpanevalta komitealta Keskustoimeenpanevalle komitealle Karj. Auton. Neuvostotasavalassa radifitsioimin alkamista alueella.

5. Kontokin alueen kansanedustajien konferenssi käsitteli alueen kunnostamis kysymyksiä ja lähettää lämpimät terveiset Karjalan keskustoimeenpanevalle komitealle. Kansanedustajien konferenssin loppuvaiheessa oli mahdollisuus kuunnella radiota Petroskoista ja muualta Neuvostoliitosta, myös rajantakaa. Konferenssi totesi, että radiolla tulee olemaan suuri vaikutus kansanvalistuksessa kaukaisissa kolkissa Karjalaa. Haluamme ilmaista kiitokset tästä valtion kallisarvoisesta lahjasta.

Puhemiehistö: Kurvinen, Stukalof, Karhunen ja Jefsejef.

Oikeaksi todistamme Kontokin vallankumouksellisen komitean puheenjohtaja Karhunen.³⁷

”Olin jälleen kylässä, jossa asukkaat eivät olleet niinkään ystävällisiä (Kontokissa). Menin ensimmäiseen taloon, mikä näytti komeimmalta. Aseistettuna kiirestä kantapäähän, käskevä ilme naamassa astuin sisään. Toivotin hyvän päivän... kysyin yhtä ja toista, arkaellen siihen vastattiin. Ukon silmät pälyilivät viekkaina... Tuli siihen lopulta miestä jos minkälaista. Uteliaat olivat katseet, toisissa välähteli vihakin. Eivät ole nämä suomalaiset enää suomalaisia... Pälkähti päähäni erään akan lause. Hän oli lähtenyt jälkeeni Kontokista Akonlahteen. Tuli Akonlahdessa aamulla luokseni ja salaperäisesti kuiskasi: ”Älä poikakulta mene kylään, siellä sinut ampuvat.”³⁸

v.1929 Kolhoosi perustettiin Kontokin kylälle vuosina 1929-1931. Koska väki oli luonteeltaan yhteishenkistä, sujui kolhoosinkin perustaminen sopuisasti. Petrov kertoi. Kolhoosin nimi oli Toukokuun 1 päivä.³⁹

Kolhoosin nimi oli Toukokuun 1. päivä

v.1930 Laukkanen (Mikko) Miihkali oli kolhoosin puheenjohtaja vuodesta 1930 vuoteen 1936.

Miihkali Laukkanen oli englantilaisessa legionassa (Murmanskissa) v1918-1919.

Monien mutkallisten vaellusten ja vastoinkäymisten jälkeen Lukki pääsi rautatien rakennustöihin. Siellä hän tapasi muitakin karjalaisia. Yksi heistä oli Mikko Laukkanen, rempseä voimamies, joka heti mieltäytyi Lukkiin. Kenties heidän elämänsä olisi sielläkin järjestynyt jollain tavalla, mutta Mikon mielessä kangasti koko ajan hänen syntymäseutunsa, Kontokki.

- Siellä järven rannalla, Riion-niemellä, seisoo meidän hirsitalo, Mikko jutteli Lukille – Kontokin koivutkin ovat toisenlaisia kuin täällä: samasta juuresta kasvaa monta valkoista runkoa. Siellä vuottavat omat pellot. Niitä me lapsena keräsimme joka kevät maasta nousseita kiviä... Niitä oli niin paljon, että riitti kiviaidan rakentamiseen.

Mikko katseli järven ulapalle ja lauloi hiljaa:

Tuudittele, tuuli
mun pientä venhoain,
että murhe kauas
poistuis mun rinnastain.

Tuudittele sinne,
missä myrsky käy,

missä aallot pauhaa
eikä maata näy.

Siellä aaltoin lailla
mä keinun venhossain.
Kerron Vellamolle
surut mun rinnastain.

Yhdessä he sitten palasivat Kontokkiin jo aviopuolisoina. *Hilma oli saanut nyt uuden isän ja Laukkasen sukunimen, joka oli peräisin Kontokin ensimmäisestä asukkaasta, hirvenhiihtäjä Ljavkujevista.* Hilma muistaa isä Mikon kertoneen, että noin vuonna 1800 marraskuussa eräänä vallattomasti riehuvana purkupäivänä *pismalahtelainen metsämies Ljavkujev* ajoi takaa isoa hirveä. Paksusta lumikerroksesta huolimatta pitkäkoipi loikki hyvällä nopeudella yhä kauemmaksi Pismalahden selkosista. Omatekoisilla leveillä suksilla kokenut hirvenhiihtäjä pysytteli pakenevan kruunupään kintereillä. Lopulta hiihtäjä osui tuntemattoman järven rantaan. Seutu oli ihana. Järvi, jolla oli viisi saarta, kiersi suuren kaaran idästä etelään ja sieltä lännen kautta pohjoiseen muodostaen ison niemen. Tuuhea kuusikko ja leppämetsä kielivät maaperän hedelmällisyydestä, järven ruokorannat tarjosivat runsaasti kalaa ja aarniometsä kaikenlaista riistaa.

Metsästäjä oli vihdoon saavuttanut saaliinsa, mutta muut mietteet valloittivat hänen ajatuksensa. Hän seisoi järven rannalla ihailien maiseman luonnonkauneutta ja ajatteli muutosta uudelle asuinpaikalle. >>Kyllä tänne muitakin tulee, kunhan vain pääsen alkuun>>, hän tuumi itsekseen. >>Varmasti tänne nousee kaunis ja iso kylä!>>

Purku oli jo lakannut riehumasta ja taivas seljennyt puhtaaksi pilvistä. Marraskuinen aurinko hyväili lempeästi lumihankia pakkassäteillään. Kuusimetsä seisoi hiljaa ikään kuin kuunnellen ihmisen mietteitä.

Päätöksensä varmistamiseksi *Ljavkujev pystytti paikalle kuusisen ristin merkiksi kylän alulle. Se risti seisoi vielä 1920-lukuun asti.* Peltoa, jolla risti oli seisonut, nimettiin Ristipelloksi vielä kolhoosin kirjoissakin.

Talven pitkään suksilla hiihtäen ensimmäinen Kontokin asukas kantoi tuohikontilla tarpeelliset kampeensa Pismalahdesta uudelle elosijalleen. Sanasta kontti syntyikin nimi Kontokki.

Keväällä puuristin kohdalle Ljavkujev rakensi talonsa, jota sittemmin alettiin nimittää Ljäykkyläksi. Myöhemmin isäntä muutti nimensä Laukkaseksi.

Hilman mieleen on jäänyt kuva siitä, miten hän kuusivuotiaana oli aikuisten mukana Kontokissa Lokakuun vallankumouksen juhlakulkueessa. Isä kantoi punaista lippua.

- Äiti toimi silloin kyläneuvoston sihteerinä, Hilma kertoi. – Sittemmin hän työskenteli postiosaston hoitajana ja kolhoosin kirjanpitäjänä.

Hilma muistaa, miten naiset kilvoittelivat kolhoosin pelloilla rukiinleikkuussa. Pioneerit ja vanhuksetkin tulivat mielellään joukkoon lyhteitä sitomaan ja kuhilaita laittamaan. Ja mikä ilo oli kaikille, kun kylään tuotiin ensimmäinen puimakone, vaikka se olikin käsinpyörítettävä. Ei tarvinnut enää puida nokisessa riihessä. Säkki säkiltä kerääntyi jyviä yhteiseen aitaan.

Sitten syystöiden päättäjäisiksi kylässä järjestettiin juhlat. Kisailtiin Myllykosken sillalla humahusta ja muita leikkejä. Riehakkaasti katrillia tanssiessa laulettiin:

Kaurapellon pientareella
kasvoi kaunis kukka.
Sinisilmä punaposki
kullan keltatukka...

Niiltä ajoilta on Hilman mieleen jäänyt myös paljon piirileikkilauluja sekä runsaasti sananlaskuja, kuten: kylän ilo kojien kontio; vilu viljan kasvattaa, lämmin tähkän antaa; kesä

keikkuen tulee, talvi päätään kallistaen. Menneisyyteen oli jäänyt sananparsa: syksyllä yllin kyllin, keväällä ei kuin kellä kulla, sillä tulot jaettiin kaikille kolhoosilaisille tasan.

- Olen tallentanut kymmeniä lauluja ja lähettänyt niitä Petroskoihin Kielen ja kirjallisuuden instituuttiin. Kenties joskus kelpaavat tiedemiehille, Hilma päätteli.

Arvelisin, että Hilmalla on vielä hyvin paljon kerrottavaa: hoitihan hän 1930-luvulla Kontokin kerhotaloa, jonne kylän väki – sekä vanhat että nuoret – kerääntyivät illanistujaisiin. Siellä sitten kerrottiin satuja ja loruja, laulettiin kansanlauluja, eräät jopa runoja, etenkin Seppo Ilmarisesta. Ihmiset haaveilivat vauraammasta elämästä. Ja vaikka sosiaalisessa elämässä olikin tapahtunut valtavia muutoksia, oli arkielämässä havaittavissa vielä paljon entisaikojen piirteitä. Kuten ennenkin käytiin metsässä ja niityllä tuohikontti selässä. Käytössä olivat vielä pahkasta vuollut voirasiat, tuohiset suolakopsat ja lipit. Nuotiolla keitettiin vettä ropeessa, jonka reunat saattoivat palaa vesirajaan asti. Puulusikat, kauhat ja tuijassut olivat edelleen jokapaiväisessä käytössä, vaikka kaupasta oli saatavissa jo tehdasvalmisteisia astioita. Lehmiä lypsettiin saikkaan, jonka nokkana oli ontto puunoksa. Kalaa suolattiin puukorvoihin...

Kovan työn takana oli peltojen raivaaminen. Eräät harjoittivat vielä kaskenpolttoa. Paikkakunnalla kasvatettiin pellavaa, josta kehrättiin verkkorihmaa ja kudottiin kangasta. Villalankojen värjäämiseen käytettiin luonnonvärejä. Hilma muistaa, kun hänkin kävi isoäitinsä kanssa keräämässä peltokukkia ja sammalta. Niistä valmistetut värit olivat kauniita ja kestäviä.

Näin elettiin Kontokissa ennen sotaa ja joka päivä toi kyläläisten elämään jonkinlaisia muutoksia. Mutta kun syttyi sota, yli nejäkymmentä kylän hirsitaloa autioitui hetkessä, kukaan ei halunnut jäädä sodan jalkoihin.

Ahvenjärven huutorilla Hilma kääntyi vielä kerran katsomaan Kontokkia. Sieltä nousi sakea savu. Koko kylän rahvas itki katkerasti. Tuntui siltä, ettei tähän suureen suruun löydy enää koskaan lohdutusta. Monien sukupolvien aherrukset tuhoutuivat hetkessä olemattomiin. Ainoa pelastus oli päästä rautatielle ja sitä pitkin pohjoiseen. Suuntana oli Leho, jonne oli matkaa noin 300 kilometriä. Mutta ensiksi oli päästävä Jyskyjärvelle. Sinne kuljettiin tietöntä taivalta yli metsien ja soiden. Monessa perheessä oli neljä, jopa viisikin pientä lasta. Nuorisoliittolaiset, muun muassa Hilmakin, auttoivat kantamaan lapsia ja taluttivat vanhuksia. Monet kulkivat avojaloin, kun jalkineet olivat hirtäneet kantapäät. Ruokavaratkin olivat aivan vähäiset. Muutaman päivän kuluttua loppui leipä kokonaan.

Vasta viikon kuluttua pakolaiset saapuivat Jyskyjärvelle aivan uupuneina Hilma kertoi:

- Kyläläiset ottivat meidät vastaan avosydämin. Meitä kutsuttiin koteihin, syötettiin, lämmitettiin saunoja.

Sitten jatkettiin matkaa veneillä pitkin Kemijokea. Raskain taival oli takana.

Nyt Hilma ja hänen ystävättärensä Sallisen Polina päättivät lähteä Uhtualle päästäkseen Punaiseen armeijaan. Hilman äitikin sanoi: >>Mäne, tyttöseni, jospa silmä siellä tarvitaan.>> Uhtualla odotti kuitenkin katkera pettymys: Hilmaa ei hyväksytty armeijaan huonon näön vuoksi, siihen oli syynä isorokko, jota hän oli potenu varhaisiässä.

Hilma sai tietää, että kontokkilaiset olivat matkustaneet Arkangelin alueelle Onegan kaupunkiin. Sinne hän nyt suuntasikin matkansa. Saavuttuaan paikan päälle hän tarjoutui sairaanhoitajaksi sotilassairaalaan, jonne tuotiin haavoittuneita Karjalan rintamalta. Vaikka hän olikin aikoinaan käynyt sairaanhoitajien kurssit, pyörtyi hän ensi alussa monta kertaa järkytyksestä. Puoli vuotta kului sotilassairaalassa eikä ihmisten kärsimyksille näyttänyt tulevan loppua. >>Jospa pääsisi rintamalle auttamaan omia edes jollain tavalla>>, Hilma tuumi monta kertaa.

Talvella 1942 Hilma saapui Sommalle, jossa oli Uhtuan suunnan tukikohta. Nyt hän pääsi vapaaehtoisena sotilaskomissariaatin palvelukseen. Hän ryhtyi järjestämään kulttuuritoimintaa sotilaiden keskuudessa – julkaisi seinälehteä, piti esitelmää, esitti lauluohjelmia yhdessä Senja Remsun ja Aino Haverisen kanssa, Niitä aikoja muistelllessaan Hilma kertoi:

- Lauloimme usein omia karjalaisia lauluja. Sotilaat, joita oli monia eri kansallisuuksia, kuuntelivat niitä mielellään. Etenkin he pitivät Ruskie neitsyt –laulusta, sitä he pyysivät usein toistamaan moneen kertaan.

Hilma osoittautui erittäin tunnolliseksi työssään. Eräässä vaiheessa hänet siirrettiin Repolan suunnalle ensin komppanian ja sitten pataljoonan nuorisoliittöjärjestön sihteeriksi.

Kun sotatoimet olivat päättyneet Karjalassa, jatkoi Hilma matkaa armeijan kanssa Kauko-Itään asti. Siellä oli taas koettelemuksia enemmän kuin tarpeeksi.

Sodan päätyttyä Hilma perusti perheensä Kalevalaan. Hän teki uterasti työtä metsätalouden mestarina ja kasvatti kolmea lasta. Igor-poika asuu nykyään Petroskoissa ja tyttäret Marina ja Tanja Leningradissa. Hilma viettää vanhuuden päiviä heidän luonaan ja auttaa lastenlasten kasvatuksessa. Hän puhuu heille karjalaa ja kertoo satuja, niin kuin ennen muinoin isoäiti hänelle: >>Eletäh, ollah. Tulou tsuarin piirut, pualut. Tuhkimus sanou: niä, niä, niätäsein. Kuule, kultarintasein. Tule apusiksi, armosiksi... Ja tietenkin nuorempi poika sai tsaarin tyttären vaimokseen... Miekin olin häissä. Istuin penkin piässä.>>

Joka kevät Hilma kiiruhtaa Kalevalaan Voiton päiväksi tavataksaan siellä entisiä rintama- ja työtovereitaan. Käydessään kotiseudullaan hän näkee, kuinka kansan haave vauraasta elämästä on käynyt toteen, onhan sinne rakennettu mahtava malmirikastamo, joka jauhaa vuosittain miljoonia tonneja rautaa metalliteollisuutta varten. Ja entiseen Kontokkiin on noussut nykyaikainen työläisasutus. Istuessaan kotijärven rannalla Hilma muistelee elettyjä aikoja ja ajattelee seutunsa tulevaisuutta, joka vaikuttaa toiveikkaalta.⁴⁰

Kontokin ta piirin muijen kylien kaikki yksityisviljelijät liittytti kolhoosiloih vuosina 1929 - 1931. Kontokin kolhoosilla annettih nimi...''Toukokuun 1 päivä''. Kostomuksen kylässä oli '' Iskuri '' ta Akonlahessa '' Punatähti ''.

Kolhoosilaisten työ oli ylen jykke, vain tunnollisesti hyö ruattihi. Miun toatto tavallisesti ruato kolhoosin rakennuksilla. Vanhin velli Iivana oli kolhoosin piämiehenä vuosina 1938 - 1940. Velleni Lukka oli jo rajavartijajoukoissa. Chikot Olga, Nasto ta Anni oltih jo mieholassa ta elettihi omissa perehissäh. Muamo hoiti kotitaloutta ta ruato kolhoosissa.

Mie opassuin Kontokin alkeiskoulussa nellä vuotta, viijennen luokan lopetin Kostomuksessa. Sen jälkeh vuotena 1932 mie mänin kolhoosih vejin heposella Uhtuosta Kontokkih rahtie. Ruokata teollisuustavarat silloin ajettih talven varah talviteitä pitkin sentäh kun kesällä ei voitu ajua tiettömie taipalehia. Miulla oli kolmetoista vuotta kun kolhoosi toimitti miut vuotena 1933 Petroskoih opastumah postialan kouluh. Sen päätettyö mie ruavoin Karhumäessä sähköttäjänä Juza merkkisellä kirjaimilla varussetulla lennätinkoneella. Näin alkoi miun työtaival.

Synkät oltih vuuvet 1936 - 1938. Stalinin vainoilta miänki puoli ei piässyn ylichchi eikä alichchi ''Kansan vihollisina'' vankittih ta ei tultu jälleh kyläh Feodor Ivanovitsh Laukkanen, Jegor Sevastjanovitsh Sallinen, Pjort Mefontjevitsh Sallinen, (hänen poika Viktor Petrovitsh eläy Petroskoissa), Mihail Grigorjevitsh Laukkanen, Terentij Markovitsh Melentjev (hänen poika Ivan Terentjevitsh eläy Kalevalassa).

Vuotena 1937 miut siirretih kotikylähäni Kontokkih postiosastoh. Siellä miula annettih ensimmäini vastuullini tehtävä, mie olin laskijana vuoven 1938 Yleisliittolaisen väenlaskennan aikana. Kohta sen jälkeh tuli aika lähtie armejah.

Sotavuuvet

Miut kuchuttih vakinaiseh palveluh Työläisien ta talonpoikien puna- armeijah marraskuussa 1939 ta palvelin Voronezhin kaupunkissa. Kun palvelusaika lähenteli loppuoh, alko suuri isänmuallini sota. Tulikastehen miän pataljoona sai rintamalla matatessa. Joka päivä miän junua pommitettih saksalaiset lentokonehet. Silloin tuli ensimmäisie mänetyksie kuolleina ta huavottunehina. Vaikie on sanoilla kuvata sitä kauhieta mylläkyä, min saima kokie rintamalla. Nellän vuoven aikana joka päivä kävimä hirvittävie taisteluja fasisteja vastah.

Omilla silmillä myö näkimä hävitetyt kylät ta kaupunkit fasistien veriset jälet. Ne ei häivy mielestä konsana. Sovan alussa meilä oli vaikie, kun olima heikosti koulutettu ta pahoin varussettu. Täyty puolustautuo, peräytyö, kuitenkin pitimä vastarintua ta hävitimä vihollisen elävyä voimua ta konehie. Mie taistelin Kurskin, Orelin, Voronezhin suunnilla ta kolmanella Valkovenäjän rintamalla Itä- Preussissa olin Königsbergie valtuamassa. Kymmenet omakyläläiseni lähettih sotah, a jälelläh tultih vain muutamat. Suuren Isänmuallisen sovan rintamalla kuavuttih Jakov Karpovitsh Sallinen, Makar Aleksejevitch Laukkanen ta monet toiset Leningradin rintamalla kuantu miunki vanhin velli Iivana.

Sovan alettuo Kontokin ta Kostamuksen rahvas evakuoitih. Vaikien tien astumalla, mechhäpolkuja myöten 150 kilometrie Muurmankin rautatien Kochkoman asemalla suate kulettih kahen kylän eläjät, lapset, vanhukset ta naiset, kumpasien joukossa oli kipiehisie ta sokeita. Tällä asemalla hiät kuormitettih tavaravaunuih ta lähettih viemäh ketä minneki Veniähellä: Uralilla, Siperih, Arkangelin aluvehella. Ylen äijä rahvasta ei piässyn jälelläh kotikylähäs - kuoltih jykiestä työs, nälästä ta kivuista.

Kotikyläni, rakas Kontokki oli hävitetty kokonah. Kaikki oli poltettu, siinä luvussa miun taatoni talo, missä mie synnyin ta kasvoim. Eloj jänehet omakyläläiset tultuoh sovasta kotikyläh, jouvuttih asettumah ken minneki kun hiän syntymäkoit oli hävitetty.

Rauhan työh.

15 Huhtikuuta vuotena 1945 mie sain taistelussa kolahusvamman ta jouvuin hospitalih. Siellä sain viestin Voitonpäivästä. kun piäsin terveheksi jatoin palvelusta, a kotiuhuin vuuven 1946 lopussa. Mie palasin oman Kalevalan piirih, omah yhteyslaitoksen kollektiivih, mistä miut oli kuchuttu sotapalvelukseh 1939 vuotena. Ensimmäiset sovanjälkehiset vuuvet oltih vaikiat. Kaikki oli rikottu ta hajotettu. Meitä postityömiehillä niise oli omie vaikeuksie. Piirin siemnessä posti kuletettih heposilla ta kävelömällä. Puhelinyhteys ei ruatan ilmain katkoja, ei riitän tarvittavie laittehie, lankoja ta muita materiaaleja. Vaikeuksista huolimatta ihmiset ruattih ichchietäh siälimättä. Miun sukupolvi suhtautu kaikkien tehtävien täyttämiseh tunnollisest ta rehellisest. Miun aikalaiset olitih opassetu ichchenäisiksi lapsesta suate ta tämä työkaraisuus autto meitä vaikeina sota- aikoina ta sovanjälkehisinä vuosina. Myö ottima osua yhteiskunnallisest elämän ta täytimä monie luottamustehtävie.

Haluon sanuo jotta miun aikani polvi, miun aikalaiset oli kasvatettu patriotismin henkessä, tykkäsi neuvostomuata. Tiälä miun syntymäkylässä Kontokissa ta muissaki lähikylissä Kostomuksessa ta Akonlahessa elämä oli 1960 lukuh tullessa tosiasieissa sammutettu. Uusi henkäys tuli vasta silloin, kun tiälä alettih käytyä hyväksi suurie rautamalvivaroja. Kontokki kylän paikalla on noussut kaunis nykyaikani kaupunki, kumpasella annetih nimi Kostomus. Miuki osalla lankesi lykky: nellänkymmenen vuuven piästä mie piäsin vakituisest elämäh syntymäseuvulla.

Ananie Melentjev.

Työ- ja sotaveteraani

Kontokin eläjä Ananie Ivanovich Melentjev piäsi elämäh kotipuolehes vasta nellänkymmenen vuuven piästä. Eletystä ajasta ta syntymäkylästä hiän kertou omissa muistelmissh, kumpaset työnsi Vienan Viestin toimitukseh Luusalmen eläjä Lempi Lyytinen.⁴¹

No: 29 Uhtuan piirin kolhoosin (troikka) täysistunnon protokola – Kulakkien hävittämisestä ja kollektivisointi Kontokin kylässä. 16.05.1930.

Kuultiin:

Luettoloiden laatiminen kulakeista ja heidän karkottamisesta. Tov. Rassa tutustuttu, selitti Karjalan keskuskomitean tiedotteesta No: 398. 04.09.1930 siitä, että kulakkien karkottaminen ja likvitointi koskee aluetta, jossa on kollektivisoitu 70 – 78% asukkaista. (liitetty kolhoosiin). Hän toi troikan tiedoksi, että Uhtuan piirissä on kollektivisoitu (liitetty kolhoosiin) 90% talonpojista, yksi Kontokin kylä on jäänyt, jossa ei ole kulakkeja.

Päätettiin:

Ottaa huomioon Karjalan Keskustoimeenpanevan komitean No:398/s selityksen ja myös, että kollektivisointi Uhtuan piirin on suoritettu täydellisesti poikkeus Kontokki, jossa ei ole suoritettu, ja se, että Kontokissa ei ole kulakkien talouksia, se selittää, että ei ole luetteloja kulakeista tehty.

Kolhoosin (troikan) puheenjohtaja Raasu.

Sihteeri Salminen, Rizhikof.⁴²

v.1932 No: 30 Erikoistarkastusryhmän raportista Uhtuan piirin kommunistisen puolueen komitealle Kontokki kylän kolhoosin toiminnan tarkastuksen tuloksista. 10 tammikuuta 1932

Kaikki työt kolhoosissa tehdään porukalla: kylvetään, syksyllä korjataan sato, niitetään. Kaikki naiset osallistuivat töihin, paitsi 6 naista, joilla oli imeväisiä lapsia, koska kotona ei ollut muita hoitajia.

Viime vuonna syystöihin osallistuivat vain naiset. Kolhoosin johto suunnitteli perustaa kylässä päiväkodin. Se perustetaan tupa- kirjasto rakennukseen ja tupakirjasto toiminta siirretään kulttuuritaloon. Yhteistä ruokailua ei ole järjestetty. Kevät- ja syystyön aikana ruokailu oli järjestetty Kulttuuritalossa. Kolhoosi suunnittelee yhteisen ruokailun järjestämistä, mutta sitä varten tällä hetkellä puuttu tilat

Kolhoosissa perustettu köyhien ryhmä, jossa ennen oli 7 ihmistä , tällä hetkellä vain 4 (kolme lähti pois kylästä). Ryhmän kokouksia järjestetään harvoin, koska vuonna 1931 kokouksia oli vain 4 kertaa.

On ollut tapaus kun Rossomahina Ira (Peksujev Iro Iivanantyttö (lähde 20) agitoi kylän asukkaita jättämään kolhoosin työt koska `` ei kannata käydä töissä Kolhoosissa, kun sieltä ei anneta ruokaa `` Kommunistinen ryhmä ei ottanut tätä huomioon eikä reagoinut mitenkään. Muita poliittisia agitointia ei havaittu.

Toveri Stalinin 6 ehdotusta teollisuuden kehittämisestä Kommunistien kokouksessa ei käsitelty olenkaan, eikä Kommunistit tienneet niistä mitään. Tuloksena on se, että Kolhoosin tuotannon kehittämiseksi ei annettu riittävästi tukea jne.

Sosialistinen kilpailu oli järjestetty syystyön aikana, parhaiten menestyi 6 työntekijää.

Tällä hetkellä Kommunistien ryhmässä 2 jäsentä ja 5 kandidaattia. Kolhoosissa on työvoiman puute, koska 51 henkilöä lähti opiskelemaan tai töihin muualle.

Tarkastus ryhmä

Kontokin Kommunistien ryhmän sihteeri

Tarkastusryhmän toiminnassa olivat mukana Kommunistisen puolueen piirin komiten jäsen Artamonov, Kontokin kommunistien ryhmä kandidaatti M. Laukkujev ja Lehdistön edustaja.⁴³

v.1936 Laukkanen Heikki oli kolhoosin puheenjohtaja vuodesta 1936 vuoteen 1938.

v.1937 No: 32 Tiedon anto Kostamuksen ja Kontokin kylien kolhoosilaisten elämästä lehdessä ”Kalevalan bolseviikki” 1937–1938.14.01.1937.

Kolhoosilaiset ovat jo aikoja valmiit ottamaan valtion maita asiakirjan mukaan ikuiseen omistukseen. Ja niin 29.12.1937. he kaikki kokoontuivat juhlaan, joka ei olisi voinut tapahtua missään muussa maassa. Juhlasaliin kokoontuivat kaikki kolhoosilaiset. Tov. Leväsen pienen esitelmän jälkeen, hän luovutti asiakirjan Laukkaselle.

Pekko 3 huutikuuta 1937.⁴⁴

Kontokki: Sopivasti iso klubi ja punanurkka. Kontokissa ovat hyvät mahdollisuudet ja olosuhteet kulttuurityöhön.

Viimeisten kahden kuukauden aikana on pyydetty luettavaksi 120 kirjaa (lainattu). Kerho toiminta on vilkastunut, joka ennen oli hiljaista.

Lapiusola 26.09.1937.⁴⁵

Synkät olit vuudet 1936 - 1938. Stalinin vainoilta miänki puoli ei piässyn ylichchi eikä alichchi ”Kansan vihollisina” vankittih ta ei tultu jälleh kyläh Feodor Ivanovitsh Laukkanen, Jegor Sevastjanovitsh Sallinen, Pjort Mefontjevitsh Sallinen, (hänen poika Viktor Petrovitsh eläy Petroskoissa), Mihail Grigorjevitsh Laukkanen, Terentij Markovitsh Melentjev (hänen poika Ivan Terentjevitsh eläy Kalevalassa).⁴⁶

v.1938 Melentjev Iivana Iivananpoika oli kolhoosin puheenjohtaja vuodesta 1938 vuoteen 1940.

Kontokin kolhoosilaiset kuuluivat kokouksessa miten on valmistauduttu metsänhakkuutöihin. Kaikki yksimielisesti kannattivat Vilgon metsurien ehdotusta töiden alkamisesta ja työtehtävien suorittamisesta loppuun. Metsänhakkuutöihin lähetetään talonpoikien komitean valitsemat parhaat työntekijät 5 henkilöä ja 5 hevosta.

Kennijev 23.07.1938.⁴⁷

Kolhoosin johtokunta Kontokissa huonosti järjesti ja valmistautui heinän niittoon. Työkurin alaisuus oli huono. Oli hetkiä jolloin työntekijät tulivat vasta klo 11 – 12 aikaan päivällä töihin. Johtokunta ei tehnyt mitään, että saataisiin työntekijät kuriin. Lapset viedään hoitoon vasta klo 9, sen jälkeen lähdetään töihin.

Kieleväinen 21.12.1938.⁴⁸

v.1941 koko Kontokin väki lähti evakkoon ja koko kylä tyhjäksi.⁴⁹

Partisaanit polttaneet Kontokin 07.10.1941 Klo 5.50

No: 35 Kalevalan piirin toimeenpanevan komitean puheenjohtajan tiedonanto Uhtuan rajavartioston päällikölle kansalaisten ja kalleuksien evakoisesta.

Ei aikaisemmin kuin 01.09.1941

Täydellisesti salainen

Sisältö: Tiedot kansalaisten ja materiaali kalleuksien evakuoinnista Kalevalan piiristä 01.09.1941.

1. Yhteensä on evakuoitu kansalaisia 7201 henkilöä, siitä määrästä Argankelin alueelle 2684 henkilöä, Tungutin piirin 786, Kemiin 1720 ja muihin paikkakuntiin Neuvostoliitossa 2011 henkilöä.

Osa asukkaista on jäänyt vihollisen miehittämälle alueelle, lukuunottaen Akonlahden kaikki asukkaat 215 henkilöä, Kivijärvi 76, Latvajärvi 27, Vuokkiniemi 90, Pirttijärvi 47, Tollonjoki 118, Kostamus 4 ja Kontokki 1 henkilö. Kaikkiaan 578 henkilöä.

Asukkaat jäivät sillä, kun heille ei ilmoitettu aikanaan evakuoinnista, myös ei ollut kuljetusvälineitä. Akonlahden asukkaat lähtivät Rukajärven piiriin metsien ja järvien kautta, että nopeammin pääsisivät sinne, vaan olivat joutuneet vihollisen saartoon. Kivijärven asukkaat oli tavoitettu kiinni matkalla. Latvajärven asukkaat kulkivat metsien halki, paikoittain vetivät veneitä mukanaan, mutta järven poikki soutuessa heitä oli ammuttu Ponkalahden suussa, ja oli otettu kiinni 27 henkeä. Loput Vuokkiniemen asukkaat olivat kaukana metsien kolkissa, heille ei oltu ilmoitettu, samoin myös Tollonjoen asukkaille.

Loput evakuoidut Kontokin, Kostamuksen, Ponkalahden, Vuokkiniemen, Vuonnisen ja Pihtojärven kyläneuvostojen asukkaat jättivät kaikki omaisuutensa, sillä kun ei ollut aikaa evakuointiin eikä kuljetusvälineitä, että voitaisiin ottaa jotain omaisuutta mukaan. Vihollisen valloittamille alueille jäi 175 hevosta, 1027 lehmää, 103 sikaa, 1139 lammasta ja yli 2000 poroa. Viljaa jäi kolhooseihin ruista 215 sentneriä, muuta viljaa 1,4 tn, jauhoja 7,97 tn, ryynejä 0,55 tn ja erilaista tavaraa melkein 40.000 ruplan arvosta. Kolhoosin auto ja traktori asemalle 9 traktoria, 12 korjuukonetta, 24 niitokonetta ja 12 hevosen kuljettamaa niitokonetta y.m. maatalousvälineitä.

Kalevalan piirin toimeenpanevan komitean puheenjohtaja Rodionof.⁵⁰

No: 37 Päiväkirjasta ”Punainen partisaani” sissipartion taistelutoiminnasta Kostamuksen piirissä ja sen aiheuttamista tuhoista v. 1942. (täydellisesti salainen)

2-18 pv helmikuuta 1942 sissipartio poltti asutuskohteet Kostamuksessa, Okunevossa ja Suojärvellä. Kaikkiaan poltettiin 80 rakennusta, lukuun ottamatta 47 asuinrakennusta. Partisaanit katkoivat puhelinlinjat kylien välillä, Kostamus – Kenttijärvi ja Kostamus – Kontokki. (Kalevalan piiri)

18-20 pv elokuuta 1942 sissiryhmä toimi tiellä Kontokki-Kostamus. Tällä ajalla sissiryhmä teki 3 operaatiota, partisaanit hävittivät 30 suomalaista sotilasta ja upseeria, 7 polkupyörää ja 2 kivääriä. Miinoittivat 750 m tietä ja hävittivät 2500 m puhelinlinjoja. Partisaanit menettivät 2 sotilasta.

Partisaanien esikunta.⁵¹

Lähdeluettelo

¹ Virtaranta, Pertti 1978: Vienan kyliä kiertämässä, s. 256.

² Pöllä, Matti 1995: Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla, s. 153-154.

³ Pöllä, Matti 1995: Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla, s. 113.

⁴ Pöllä, Matti 1995: Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla, s. 112.

⁵ Pöllä, Matti 1995: Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla, s. 113.

⁶ Pöllä, Matti 1995: Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla, s. 110.

⁷ Pöllä, Matti 1995: Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla, s. 111.

⁸ Pöllä, Matti 1995: Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla, s. 153.

⁹ Petroskoin Arkisto: Seuraavat tiedot Läykkujeff 'in (Laukkanen) ja Peksujev'in perheistä on löydetty Vuokkiniemen kirjoista Kontokin seurakunnan (itsenäinen alk. v. 1894) -, Kemin piirin, Arkangelin läänin kirkkoviraston kirjoista. Valokopiot: Väestörekisteristä (Reviskaja skaska) Vuokkiniemen alueelta, v. 1850 ja kopiot papereista ”Kostamuksen historia”. Ilmoitamme, että arkistossamme on kirkon kirjoja Vuokkiniemeltä (myöhemmin Kontokin) alue v. 1819-1829, 1831, 1833-1834, 1837-1841, 1843, 1846-1849, 1851, 1854-1860, 1866-1867, 1873-1916. Tietoja Läykkujeffien ja Peksujevien perheistä on annettu edellä mainittujen papereiden perusteella. 20.7.1995 Arkiston johtaja Ishistjakov.

¹⁰ Pöllä, Matti 1995: Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla, s. 123.

¹¹ Pöllä, Matti 1995: Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla, s. 153-154.

¹² Virtaranta, Pertti 1978: Vienan kyliä kiertämässä, s. 256.

¹³ Carelia n:o 4/2002, s. 131-136.

¹⁴ Karjalan Heimo n:o 3-4/2001, s. 60.

¹⁵ Julku Kyösti. 1996. Rajamailla III, s. 106-107.

¹⁶ Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 42-43.

¹⁷ Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 42.

¹⁸ Virtaranta, Pertti 1972: Polku Sammui, s. 188.

¹⁹ Suomen Kansan Vanhat Runot 1. Vienan Läänin Runot 4. s. 1086-1087.

²⁰ Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 38.

²¹ Virtaranta, Pertti 1978: Vienan kyliä kiertämässä, s. 257.

²² Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 39.

²³ Jaakko Rugojev ja Pauli Leontjev. Kostamus Ruonoa ja Proosaa, Kostamuksen ensimmäinen kommunisti, s. 73-76. Karjalan Kustantamo Petroskoi 1987.

²⁴ Harjula, Mirko, 2007. Venäjän Karjala ja Muurmanni 1914-1922, s. 255.

²⁵ Jaakko Rugojev ja Pauli Leontjev. Kostamus Ruonoa ja Proosaa, s. 71.

²⁶ Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 53-54.

²⁷ Punalippu n:o 1/1978, s. 72.

²⁸ Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 55.

²⁹ Karjalan A.S.N.T:N: asuttujen paikkojen luettelo (Vuoden 1926 aineiston mukaan) Laatinut Igor Sergeev.

³⁰ Karjalan A.S.N.T:N: asuttujen paikkojen luettelo (Vuoden 1926 aineiston mukaan) Laatinut Igor Sergeev.

³¹ Karjalan A.S.N.T:N: asuttujen paikkojen luettelo (Vuoden 1926 aineiston mukaan) Laatinut Igor Sergeev.

³² Karjalan A.S.N.T:N: asuttujen paikkojen luettelo (Vuoden 1926 aineiston mukaan) Laatinut Igor Sergeev.

-
- ³³ Karjalan A.S.N.T:N: asuttujen paikkojen luettelo (Vuoden 1926 aineiston mukaan) Laatinut Igor Sergeev.
- ³⁴ Karjalan A.S.N.T:N: asuttujen paikkojen luettelo (Vuoden 1926 aineiston mukaan) Laatinut Igor Sergeev.
- ³⁵ Petrov, Jukka. Luento Kontokista ja sen asukkaista. Kuhmo-talo 24.01.1996.
- ³⁶ Petrov, Jukka. Luento Kontokista ja sen asukkaista. Kuhmo-talo 24.01.1996.
- ³⁷ Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 56.
- ³⁸ Tiikkainen Veikko. 1991. Karjalan voikoit osat 1-2, Hilippä ja Volotka Vorna, s. 217. Valtion painatuskeskus Pasilan VALTIMO Helsinki 1991.
- ³⁹ Petrov, Jukka. Luento Kontokista ja sen asukkaista. Kuhmo-talo 24.01.1996.
- ⁴⁰ Punalippu n:o 9/1983, s. 54-57.
- ⁴¹ Vienan Viesti n:o 08.05.1996.
- ⁴² Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 57.
- ⁴³ Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 57-58.
- ⁴⁴ Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 59.
- ⁴⁵ Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 59.
- ⁴⁶ Vienan Viesti n:o 08.05.1996.
- ⁴⁷ Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 60.
- ⁴⁸ Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 60.
- ⁴⁹ Petrov, Jukka. Luento Kontokista ja sen asukkaista. Kuhmo-talo 24.01.1996.
- ⁵⁰ Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 61-62.
- ⁵¹ Kostamuksen ja Kontokin historiasta (Petroskoin kirjasto) käänös Lilja Karvonen, s. 63-64.